

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ І КОМЕНТАРІ ПРОВІДНИХ НАУКОВЦІВ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В 3 КЛАСІ

Оксана ПЕТРУК

Однією з перших ключових компетентностей для сучасної школи означено спілкування рідною/державною мовою. Пріоритетом початкової мовної освіти є формування комунікативної компетентності — здатності успішно користуватися мовою і володіти вміннями з усіх видів мовленнєвої діяльності для задоволення особистих потреб у навчанні та повсякденному житті.

Відповідно до основної мети рідномовної освіти в початковій школі, у 3-му класі, з якого починається другий цикл навчання, реалізуються такі проміжні завдання:

— виховання в учнів позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української мови, формування пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення;

— розвиток зв'язного мовлення, уяви, пізнавальних здібностей, логічного, критичного та образного мислення школярів;

— формування повноцінної навички письма, вміння брати участь у діалозі, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення;

— дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;

— залучення молодших школярів до практичного застосування умінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях.

Навчання української мови в 3-му класі базується на навчальних досягненнях учнів, отриманих у 2-му класі, і здійснюється за такими змістовими лініями: «Взаємодіємо усно», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа» та «Досліджуємо мовні явища».

Реалізація змістової лінії «Взаємодіємо усно» спрямована на формування у третьокласників умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей. Загалом, робота за цією змістовою лінією передбачає формування й розвиток у здобувачів освіти аудіативних умінь та вмінь говоріння (діалогічного й монологічного мовлення).

Аудіювання й говоріння — це дві сторони процесу усного мовлення. Без аудіювання неможливе нормативне говоріння. Так, аудіювання безпосередньо пов'язане з діалогічним мовленням: мовець не зможе адекватно відповісти на адресовану йому репліку, якщо не почув або не зрозумів її. Робота з удосконалення аудіативних умінь молодших школярів важлива і для формування вмінь загальнонавчальних, зокрема вміння зосереджувати увагу, уважно слухати вчителя, однокласників, загалом — співрозмовника. Дослідження психологів свідчать, що увага учнів початкової школи почасти розосереджена. Більшість молодших школярів можуть утримувати її заледве впродовж кількох хвилин. Лише за умови проведення спеціальної роботи, що передбачає тренування уваги учнів, цей час може збільшуватися. Саме вправи з аудіювання можуть сприяти формуванню вміння дітей бути уважними.

Навчання цим двом видам мовленнєвої діяльності — аудіюванню й говорінню — має відбуватися у взаємозв'язку, адже в процесі спілкування людина не лише сприймає на слух мовлення співрозмовника, розуміє, інтерпретує, оцінює почуту інформацію, але й продукує мовлення. Аудіозапис чи озвучений учителем текст може бути відправною

точкою для побудови учнями діалогів або монологічних висловлень. Важливо спонукати третьокласників висловлювати власні думки з приводу почутого, аргументувати їх, спираючись на власний досвід, погоджуватися зі сприйнятою інформацією чи заперечувати її, zarazом виявляючи доброзичливе ставлення до думок інших та дотримуючись правил мовленнєвої поведінки. Адже ці складові і є проявами комунікативної компетентності здобувачів освіти.

Робота за змістовою лінією «Взаємодіємо письмово» передбачає формування в молодших школярів повноцінної навички письма, умінь висловлювати власні думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності.

Згідно з програмовими вимогами розвиток писемного мовлення третьокласників має підпорядковуватись формуванню вмінь письмово переказувати почутий або прочитаний текст розповідного змісту, будувати різні типи висловлень: розповіді, описи, міркування. Їх написанню відводяться спеціальні уроки розвитку зв'язного мовлення (1 година на два тижні), на яких необхідно навчати учнів складати план висловлення, дотримуватися логічної послідовності під час викладу думок, добирати виражальні засоби мови, оформлювати висловлення відповідно до вивчених правил правопису.

У 3-му класі відбувається активне становлення графічної навички учнів: вони починають писати в зошиті в одну лінію, набувають умінь скоропису в міру своїх психофізіологічних можливостей. Як і в 2-му класі, на початку уроку української мови доцільно проводити каліграфічну хвилинку, під час якої відпрацьовувати правильне написання і поєднання букв, приділяти увагу розвитку швидкості письма тощо.

Нині важко переоцінити вплив на сучасних дітей невпинно зростаючого інформаційного потоку. Це актуалізує роботу за змістовою лінією «Досліджуємо медіа», що передбачає формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти (листівку, запрошення, sms-повідомлення, фотоколаж тощо).

Реалізація змістової лінії «Досліджуємо мовні явища» передбачає дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису, формування в молодших школярів умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя.

Традиційно засвоєнню лінгвістичних знань у 3-му класі передують робота з повторення мовного матеріалу, опанованого у 2-му класі. З огляду на те, що у березні-травні 2020 року у зв'язку із запровадженням карантину учні навчалися дистанційно, є потреба виявити досягнутий ними на попередньому етапі навчання рівень знань, умінь і навичок, проаналізувати та окреслити важливі позиції, що потребують доопрацювання, й відповідно до цього внести корективи в планування роботи з повторення. Послідовність, зміст та тривалість роботи з активізації, корекції чи надолуження навчального матеріалу визначається вчителем самостійно залежно від потреб здобувачів освіти та з орієнтацією на той мінімум, без якого неможливе ефективне продовження навчання.

Опанування третьокласниками елементарних лінгвістичних знань відбувається під час дослідження лексичних одиниць та їх значення, будови слова, ознайомлення з частинами мови (іменниками, прикметниками, числівниками, дієсловами, службовими словами), роботи з реченнями й текстами. Цей процес необхідно підпорядковувати формуванню в учнів практичних умінь і навичок користуватися мовними одиницями різних рівнів для вдосконалення власного мовлення: лексичної виразності, орфографічної й граматичної правильності, зв'язності висловлень. Адже формування комунікативної компетентності здобувачів освіти не може бути реалізованим без належної уваги до мовної грамотності.

У зв'язку з цим важливо розвивати в молодших школярів здатність до самоперевірки, самоконтролю й самооцінки (вміння контролювати себе, знаходити й виправляти власні помилки, формулювати оцінні судження щодо якості виконаної роботи, самостійно оцінювати результат своїх дій). Крім того, необхідно організовувати роботу учнів з різними джерелами інформації: мережею Інтернет, словниками, дитячими енциклопедіями, довідниками тощо.

Навчання української мови передбачає залучення учнів до активної комунікативної діяльності. Цей процес відбуватиметься успішно за умови створення оптимального, комфортного мовленнєвого середовища в класі, що передбачає моделювання вчителем ситуацій спілкування, забезпечення мотивації мовленнєвої діяльності, позитивного емоційного фону, стимулювання інтересу, захоплення побаченим чи почутим, що спонукають дітей до мовленнєвої активності та комунікативної взаємодії. Особливу увагу варто приділити вихованню співробітництва на уроці вчителя з учнями, учнів у парах і групах, організовувати роботу таким чином, щоб усі учасники були долучені до пошуку необхідних знань, способів дій, щоб у процесі звертання одне до одного та обміну думками виявляли підтримку і взаємоповагу.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОБОТИ ЗА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИМ КОМПЛЕКТОМ
ДО ПІДРУЧНИКА ДЛЯ 3 КЛАСУ «УКРАЇНЬСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ. ЧАСТИНА 1»
(АВТОРИ К. І. ПОНОМАРЬОВА, Л. А. ГАЙОВА):
СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ І МЕТОДИКА ЗАСТОСУВАННЯ**

Катерина ПОНОМАРЬОВА

У 3 класі Нової української школи розпочинається другий цикл початкової освіти. Відповідно до Типової освітньої програми, створеної під керівництвом О. Я. Савченко, у процесі цього циклу мовно-літературна освітня галузь реалізується через навчальні предмети «Українська мова» і «Літературне читання».

Основними завданнями предмета «Українська мова» є:

- формування пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення;
- розвиток зв'язного мовлення, уяви, пізнавальних здібностей, логічного, критичного та образного мислення школярів;
- формування повноцінної навички письма, вміння брати участь у діалозі, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення;
- дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;
- залучення молодших школярів до практичного застосування вмінь з різних видів мовленнєвої діяльності в життєвих ситуаціях.

Навчання молодших школярів української мови в 3 класі базується на навчальних досягненнях, які учні одержали в 2 класі, і здійснюється за такими змістовими лініями: «Взаємодіємо усно», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».

Змістова лінія «Взаємодіємо усно» спрямована на розвиток у третьокласників умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах.

Змістова лінія «Взаємодіємо письмово» передбачає формування в учнів повноцінної навички письма, розвиток умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та